

**Cofnodion Cyfarfod Fforwm Mynediad Lleol Gogledd Eryri
a gynhaliwyd ddydd Llun 2il Chwefror 2026 am 5.45yh
ym Mhlas Tan y Bwlch, Maentwrog. LL41 3YU**

Presennol - Aelodau : Mr Edwin Noble Mr Dafydd Gwyndaf
Mr John Gladston Mr Mark Jones
Mrs Fiona Davies Mrs Maggi Barry
Mr Tim Jones Mr Arthur Davies
Mr Richard Williams Mr David Firth

Swyddogion / Siaradwyr: Peter Rutherford (APCE) Eben Muse (BMC)
Rhian P Willi ams (APCE) Dion Roberts (APCE)
Adam Daniel (APCE) Tom Carrick (BMC)

Croesawodd EN yr holl aelodau a Swyddogion/siaradwyr i'r cyfarfod heno.

1 Ymddiheuriadau Mr Robin Parry Mr Callum Muskett
Mr Paul Williams Y Cynghorydd Beca Roberts
Mr Dafydd Jones

2. Cofnodion Blaenorol

Cymeradwywyd

3. Materion yn codi

i) Gwybodaeth ddiweddaraf am a) Bwlch y Moch (ByM) a b) Crib y Ddysgl

a) Dywedodd PR wrth yr aelodau fod yr ail wal yn ByM bellach wedi'i chwblhau a'u bod yn monitro ei defnydd. Roedd bellach angen proses feddwl fwy bwriadol i droi a chael mynediad at lwybr Crib Goch yn hytrach na gwneud hyn ar ddamwain neu drwy 'ddilyn ymlaen'¹. Dangosodd luniau o'r safle.

b) Yn dilyn sawl digwyddiad islaw Crib Y Ddysgl, mae Tîm Achub Mynydd Llanberis wedi gofyn i'r Parc Cenedlaethol ystyried unrhyw syniadau ar gyfer dargyfeirio cerddwyr i ffwrdd o linell newydd ei datblygu a oedd yn amlwg ym mhen gorllewinol ardal Bwlch Crib Coch. Roedd hyn o bosibl yn arwain pobl i drafferthion ymhellach ar hyd y llinell ac yn arwain at nifer o alwadau allan. Dangosodd luniau o'r safle.

Ar ôl adolygu hyn, roeddent wedi penderfynu blocio'r llwybr hwn gyda meini mawr fel rhwystr. Er bod hon yn ardal anodd ei chyrraedd, bydd symud cerrig gyda hofrennydd yn cael ei gynllunio ar gyfer mis Mawrth i alluogi hyn. Byddai'n rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r aelodau pan fyddai'r gwaith hwn wedi'i gwblhau.

Gofynnodd MJ a fyddai gosod y cerrig yn achosi iddo edrych fel petai wedi ei pitshio.

---

¹ *Dilyn ymlaen* lle gall rhai cerddwyr dibrofiad benderfynu dilyn eraill a allai fod i'r cyfeiriad anghywir ac ar y pwynt hwnnw ganfod eu hunain yn dringo Crib Goch (yn lle Llwybr Pyg fel y gallent fod wedi'i fwriadu) a chael anawsterau.

Dyweddod PR mai 12 clogfeini 200kg - 250kg oedd y rhain a fyddai'n cael eu gosod ar draws ei gilydd mewn trefniant a fyddai'n ymddangos fel ar hap. Yn debyg i'r model a ddangosodd.

Gofynnodd DF a fyddent yn ceisio ei dirlunio o gwbl er mwyn osgoi iddynt edrych fel nodwedd neu lwybr annaturiol.

Atebodd PR y byddent yn ceisio gosod y rhain yn eu lle a cheisio eu tirlunio cystal ag y gallent gyda'r deunyddiau ar y safle ac yn yr amser byr iawn y byddent yno. Roedd yn debygol y byddai'r clogfeini hefyd yn cronni llwch a malurion dros y blynyddoedd nesaf i ymddangos yn fwy naturiol yn y tymor hir.

Ychwanegodd MJ nad oedd hyn yn gymaint o broblem yn ystod misoedd y gaeaf ond roedd yn gwerthfawrogi ei bod yn demtasiwn i'r rhai nad oeddent yn gyfarwydd â'r safle gymryd y safbwynt hwnnw gan ei fod bellach yn edrych fel llwybr mynydd arferol - er ei fod yn arwain pobl i drafferthion.

Ychwanegodd PR eu bod hefyd wedi penderfynu rhoi gwybodaeth ar eu gwefan, am y tro cyntaf, i dynnu sylw at y ffaith bod Crib Coch a Chrib Y Ddysgl ill dau yn sgramblau Gradd 1 a bod angen sgiliau i'w negodi.

Gofynnodd MJ hefyd am gyfreithlondeb y gweithgaredd hwn.

Dyweddod PR eu bod wedi cymryd cyngor cyfreithiol ar gyfer hyn a bod atebolrwydd llai yn dal i fod o dan Ddeddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy. Ac roedd y sefyllfa'n cael ei gwneud yn fwy diogel nag yr oedd o'r blaen. Roedd perchennog y tir hefyd wedi gofyn i ni gynnal archwiliadau rheolaidd ac roeddem wedi cytuno â hynny.

Roedd yna hefyd y syniad o '*volenti non fir injuria*'² lle na allai unrhyw berson sy'n ymgymryd â risg fel dringo mynydd neu weithgareddau eraill a allai fod yn beryglus briodoli bai ar eraill - oni bai bod y perygl wedi'i greu h.y. wedi'i wneud gan ddyn ac yn hysbys ei fod yn beryglus ymlaen llaw.

Dyweddod TC (BMC) eu bod yn fodlon cynorthwyo gyda darparu gwirfoddolwyr ar y diwrnod, os oes angen.

Roedd PR yn gwerthfawrogi'r cynnig a byddai'n dod yn ôl atynt pe bai angen.

4. Gohebiaeth

i) Roedd y PC wedi derbyn cais gan Lywodraeth Cymru (LIC) yn gofyn i Fforymau Mynediad Lleol am eu barn ynghylch y math o ddeunydd y dylid ei ddefnyddio ar gyfer dodrefn ar Hawliau Tramwy Cyhoeddus o fewn y Cynllun Ffermio Cynaliadwy (CFfC).

Dyweddod PR, o ystyried y cyfnod byr i gael barn Swyddogion Hawliau Tramwy ledled Cymru a'r Fforymau Mynediad Lleol, y penderfynwyd galw ynghyd y tri

---

² *Volenti non fir injuria* - amddiffyniad cyfreithiol cyffredin mewn cyfraith camwedd, sy'n cyfieithu i "i berson sy'n fodlon, ni wneir unrhyw anaf". Mae'n golygu os yw rhywun yn cydsynio'n wirfoddol i ac yn cymryd y risg o niwed, na allant siwio am iawndal yn ddiweddarach, gan weithredu fel amddiffyniad cyflawn yn erbyn atebolrwydd.

Chadeirydd – Edwin Noble (gogledd), Hedd Pugh (de) a Vincent Mears (Fforwm Mynediad Lleol Arfon Dwyfor) i gael eu barn ar y mater hwn a chael ymateb cyfunol.

O ystyried y problemau a oedd wedi codi gyda dodrefn pren yn y gorffennol a ddarparwyd gan wahanol gynlluniau ac awdurdodau (Tir Gofal, Glastir ac ati) roedd hirhoedledd dodrefn pren yn amheus. Roedd consensws y dylai dodrefn fod yn fetel lle bynnag y bo modd gan fod cymaint o broblemau wedi codi o ddefnyddio dodrefn pren sydd wedi profi i fod â hyd oes byr ac yn gostus i'w disodli i awdurdodau lleol, tîrffeddiawyr a PCau yn y dyfodol. Anfonwyd yr ymateb.

Roedd yr ymateb ar y cyd wedi cael ei anfon gan Gwyn Lloyd Evans – Arweinydd Tîm Hawliau Tramwy yn CG. Roedd PR yn ddiolchgar iawn am ei gymorth yn y mater hwn.

Wedi hynny, roeddent wedi derbyn ymateb gan Lywodraeth Cymru. Roeddent wedi ystyried y cyngor hwn ac wedi penderfynu nawr cyngori y dylid defnyddio dodrefn metel lle bynnag y bo modd.

Roedd hwn yn ymateb llwyddiannus. Fodd bynnag, o ystyried yr etholiad sydd ar ddod, mae'n anodd gweld i'r dyfodol agos o ran CFfC.

Gofynnodd JG a oedd polisi CNC yn opsiwn lleiaf cyfyngol. A beth oedd y safonau a ddefnyddiwyd.

Dywedodd PR mai'r opsiwn lleiaf cyfyngedig oedd menter ar y cyd gan Barciau Cenedlaethol (DU) a fabwysiadwyd rai blynyddoedd yn ôl lle mae'r holl Barciau Cenedlaethol yn gweithio tuag at leihau rhwystrau i bobl gael mynediad i gefn gwlad. Roeddent yn gwerthfawrogi bod cyfyngiadau ar hyn o ystyried ein tirwedd ond wrth ystyried unrhyw opsiynau eraill yna rhaid ystyried yr opsiynau lleiaf cyfyngedig bob amser. Yn sicr mae'r Parc Cenedlaethol Cenedlaethol a Pharciau Cenedlaethol eraill wedi dod yn bell yn ystod y blynyddoedd diwethaf tuag at y diben hwn.

O ran safonau, y Safon Brydeinig 5709 2018 (ar gyfer Bylchau, Gatiâu a Chamfeydd) ddylai fod y safon leiaf, a dylai pawb fod yn ei defnyddio. Er bod rhywfaint o ddodrefn pwrpasol yn cael ei ddefnyddio lle bo'n briodol. Nid oes safon bellach ar gyfer camfeydd ysgol ac mewn ardaloedd iseldir dim ond giât neu giât mochyn y byddent yn ei chyflenwi. Mewn ardaloedd ucheldir lle mae'r tir yn fynyddig (lle mae'r tir yn waeth na chamfa) yna byddent yn ystyried disodli camfeydd am gamfeydd.

5 Ffermio Bro – cyflwyniad i'r cynllun - Dion Roberts

Nododd DR mai ef oedd y Swyddog Amaethyddol ac Adnoddau Naturiol o fewn PCE ac yn rheoli cynllun Ffermio Bro o fewn y Parc Cenedlaethol a hefyd yn gweinyddu'r cynllun o fewn Tirweddau Cenedlaethol (a elwid gynt yn Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol – AHNE) ym Mhen Llŷn ac Ynys Môn.

Amlinellodd hanfodion cynlluniau Ffermio Bro. Roedd hyn ar gael mewn 8 rhan o Gymru gan gynnwys y 3 Pharc Cenedlaethol a 5 ardal o Dirweddau Cenedlaethol.

Roedd yn rheoli ardal ogleddol y cynllun. Roeddent ar lwybr da yn eu cyfundrefn wariant a'u cynlluniau fferm presennol.

Un elfen allweddol oedd yr hyn a ystyriant yn 'weithio ar y cyd'. Roedd y cynllun yn rhagflaenydd i weithredu Cynllun Ffermio Cynaliadwy Llywodraeth Cymru yn ddiweddarach.

Y 4 prif gydran oedd:

- Cyflawni gweithgareddau cydweithredol sy'n cwmpasu sawl fferm i gyflawni nod cyffredin
- Cefnogi adferiad natur a chydnerthedd ecosystemau
- Helpu busnesau fferm i ddod yn fwy cynaliadwy a chydnerth
- Creu cyfleoedd i bobl fwynhau'r Tirweddau a'u treftadaeth ddiwylliannol.

Gall gweithgareddau gynnwys :

- Plannu coed dwysedd isel wedi'i dargedu lle mae cynefinoedd yn gwella. Gallai hyn gynnwys ar lannau serth, ceunentydd a nentydd ucheldirol, corneli caeau, a chreu porfa goedwig.
- Adfer coetiroedd
- Adfywio naturiol.
- Adfer a chreu gwrychoedd.
- Dileu a dileu Rhywogaethau Estron Ymledol (RhEY).
- Ymyriadau rheoli risg llifogydd naturiol (YRhRLIN).
- Gwella a chreu gwlyptiroedd drwy fesurau ail-wlychu a chefnogi pyllau, llynnoedd, gwelyau cyrs a ffeniau.
- Gwella a chreu cynefin glannau afonydd.
- Gwella cynefinoedd ucheldirol ac agored a mawndir.
- Gwella a chreu cynefin iseldir.
- Adfer dolydd gwair traddodiadol, a chreu sribedi a lleiniau ar gyfer adar gwyllt, bywyd gwyllt a pheillwyr.
- Adfer ffiniau traddodiadol, waliau cerrig, cloddiau pridd a ffensys llechi.
- Gwella mynediad i gefn gwlad drwy uwchraddio/gwella llwybrau cyhoeddus, tir mynediad agored a mannau gwyrdd.
- Mesurau wedi'u targedu i gefnogi adferiad y rhywogaethau bywyd gwyllt a'r cynefinoedd a nodir ynddynt, megis creu a sefydlu cynefinoedd nythu a bwydo; gan gynnwys rheolaethau ysglyfaethus anochel i gefnogi'r rhywogaethau hynny fel rhan o gamau gweithredu ar raddfa ehangach ar dirweddau.
- Mesurau wedi'u targedu i wella ansawdd dŵr fel rheoli stoc.

Enghreifftiau yn unig yw'r rhain ac nid yw'n rhestr gynhwysfawr.

Eglurodd y gallent ymgymryd â gwaith mynediad ond y byddai'n rhaid iddo bob amser ganolbwyntio ar wella'r ecosystem. Yn nodweddiadol lle mae Hawl Dderbyn Tramwy Cyhoeddus yn mynd trwy wrych neu ar ei hyd.

Roeddent hefyd yn awyddus i gael grwpiau o dirfeddianwyr cyfagos i mewn i gynllun gyda chanlyniadau ar y cyd ar gyfer rheoli amgylcheddol. Byddai hyn hefyd o fudd i reoli mynediad a Hawliau Tramwy.

O fewn Eryri dim ond cynlluniau o fewn ffin y Parc Cenedlaethol a hyd at 1km o orgyffwrdd y gallant eu cynnig.

Mae gan gynlluniau FfBro gylch oes o 3 blynedd.

Yn 26/27 mae ganddyn nhw tua £710k ar gyfer y blynyddoedd hynny a'r un peth ar gyfer blynyddoedd 27/28. Felly cyfanswm o tua miliwn a hanner o fewn Eryri. Mae potiau ar wahân o arian ar gyfer yr ardaloedd eraill y tu allan i'r Parc Cenedlaethol fel Pen Llŷn.

Er bod y CFfC a Ffermio Bro yn gynlluniau gwahanol, bydd yr holl waith ar y camau gweithredu cyffredinol o fewn Ffermio Bro yn cyfrif tuag at ganlyniadau'r cynllun Cynllun Rheoli Gwrychoedd. Yn nodweddiadol, rheoli gwrychoedd, rheoli ansawdd pridd, gorchudd coed ac ati.

Bydd y grwpiau ar y cyd yn gweithio tuag at y themâu a gallai mynediad fod yn enghraifft o hyn. Cyfeiriodd at Gwm Prysor fel enghraifft lle gellid gwneud hyn. Gwella cynefinoedd fel plannu gwrychoedd newydd, clirio ffosydd, atgyweirio waliau ar hyd ochr Hawl Dderbyn Cyhoeddus neu greu llwybr caniataol.

Hoffent hefyd weld cynnydd mewn pori gan wartheg yn yr ucheldiroedd a'r thiroedd ffridd³. Maent hefyd yn hyrwyddo defnyddio coleri electronig i reoli ardaloedd ar gyfer ffermio adfywiol ac i fonitro stoc.

O fewn CFfC bydd sgôr o 10% ar gyfer adfywio cynefinoedd a bydd holl weithgaredd Ffermio Bro yn helpu tuag at y nodau hyn. Bydd hyn hefyd yn cynnwys ailblannu mwy o goed yn yr ucheldiroedd yn ddetholus ond bydd mewn mannau lle mae gweddillion coetiroedd presennol yn parhau. Fodd bynnag, mae llawer o'r hen goedlannau hynny yn strwythur un oedran heb adfywio naturiol ac mae angen plannu newydd arnynt i ddatblygu ystod oedran cymysg o orchudd coed. Mae'n annhebygol y bydd plannu o'r fath yn effeithio ar unrhyw weithgareddau amaethyddol neu gynhyrchu. Dangosodd fesurau gwrth-stoc i osgoi difrod i goed newydd eu plannu gan stoc.

Maent yn ymwybodol o dir mynediad a sut y gall ffensys effeithio ar lwybrau a byddant bob amser yn ystyried y materion hynny o fewn unrhyw gynlluniau.

Ystyrir ei bod yn bwysig pori lle bynnag y bo coetiroedd aeddfed.

Gall cyrsiau dŵr fel er enghraifft nentydd neu ffrydiau gael eu ffensio i amddiffyn ansawdd dŵr a glannau'r afon ac mae'r rhain yn gynefinoedd pwysig ynddynt eu hunain.

Mae rhywfaint o blannu ychwanegol hefyd yn bwysig o ran rheoli llifogydd yn naturiol. Trwy ddal dŵr a galluogi iddo gael ei ryddhau yn arafach.

Mae cynaeafu dŵr glaw a rheoli slyri hefyd yn rhan o themâu'r cynlluniau.

---

³ Tir ffridd - term Cymraeg am mylon neu dir ffiniol ucheldirol yw tir ffridd, gan gyfeirio at y cynefin mosaig a geir ar lethrau serth rhwng caeau iseldir caeedig a rhostir mynyddig agored. Fe'i nodweddir gan gymysgedd o redyn, grug, glaswelltir asidig, prysgwydd (eithin/draenen wen), a chreigiau, gan wasanaethu fel coridor bywyd gwyllt hanfodol a thir pori traddodiadol.

Caiff cynlluniau ymgeiswyr eu hasesu gan ddefnyddio matrices sgorio sydd wedyn yn cael eu hasesu a'u craffu ymhellach gan banel. Gall y Swyddog dan sylw benderfynu ar unrhyw beth o dan £10k.

Gwahoddod DR gwestiynau.

Gofynnodd EN a fyddai'r gwarchodwyr coed yn atal gwartheg rhag bwyta gan y byddai'n rhaid iddyn nhw fod yn uwch.

Dyweddod DR eu bod tua 1.2m o hyd ac erbyn yr amser a'r maint hwnnw dylent fod yn fwy cadarn. Roedd y deunydd gwarchod coed hefyd yn ataliad gan ei fod yn finiog.

Gofynnodd EN pwy fyddai'n atebol o ran ffensio pe bai cerddwr, er enghraifft, wedi'i anafu neu pe bai dillad wedi'u dal yn y ffens.

Gofynnodd MJ beth oedd y sefyllfa ynglŷn â ffens weiren bigog.

Dyweddod EN y gallai'r rhai cyn HTC roi rhywfaint o amddiffyniad i chi ond y byddai angen meddwl am unrhyw ddeunyddiau newydd. Cydnabu fod rheolau ar gyfer gwifren bigog ar Hawliau Tramwy Cyhoeddus.

Gofynnodd PR i DR o ble y byddai'r stoc coed newydd yn dod gan fod tarddiad lleol⁴ yn hanfodol i bob rhanbarth/ardal. Pe bai cymaint o blannu yn ofynnol, yna gallai'r galw fod yn fwy na'r cyflenwad sydd ar gael, felly sut y byddai hynny'n cael ei fynd i'r afael ag ef. A fyddai anogaeth i greu meithrinfeydd micro?

Dyweddod DR fod stoc coed ar hyn o bryd yn dod o ddwy ffynhonnell – ym misoedd yr hydref roedd gwirfoddolwyr a staff y Parc Cenedlaethol yn casglu hadau o'r ardal leol ac yna'n eu plannu mewn gwahanol gelloedd – rhai ym Mhembrook mewn twneli poly a rhai yn ein meithrinfa ein hunain. Yr ail ffynhonnell oedd prynu stoc o feithrinfeydd masnachol sy'n casglu hadau o'r ardal ac yn eu plannu yn eu meithrinfeydd yn Whitchurch ac yna'n cael eu dwyn yn ôl fel eginblanhigion.

Mae ychydig o feithrinfeydd meicro yn yr ardal – Plas Tan Y Blwch, Henfaes (Abergwyngregyn), Saron (cyrion Caernarfon) a Glynllifon. Ond mae awydd am fwy.

Diolchodd EN i DR am ei gyflwyniad.

6. Gwersylla Gwyllt – persbectif BMC (Cymru)

Cyflwynodd EM ei hun fel Swyddog Ymgyrchoedd a Pholisi Cymru ar gyfer Cyngor Mynydda Prydain (BMC). Mae'r aelodaeth ar gyfer 2026 tua 81,000 ac yn cynrychioli dringwyr a cherddwyr.

Roedd yn awyddus i wahaniaethu rhwng yr hyn a elwir yn wersylla ar hap a gwersylla gwyllt ar ei ffurf wirioneddol. Os gellir gweld gwersylla o ochr y ffordd neu gerllaw ardaloedd cyfagos eraill, yna mae'n debygol iawn y bydd hyn heb ganiatâd ac yn wersylla ar hap.

---

⁴Tarddiad Lleol – stoc a dyfir yn lleol o goed neu blanhigion cynhenid.

Dyweddod fod Parc Cenedlaethol Dartmoor wedi ennill yr apêl yn ddiweddar i gynnal yr hawl i wersylla ar diroedd comin a roddwyd gan eu his-ddeddfau ac mae hyn wedi agor y ddadl ynghylch gweryslla gwyllt mewn llawer o leoedd gwyllt eraill yn y DU.

Mae hawl gyfreithiol i wersylla'n wyllt yn yr Alban o dan God Awyr Agored yr Alban.

Mae'r Parc Cenedlaethol yn denu gwerysllwyr gwyllt yn yr ystyr mwyaf gwir ac maen nhw i gyd yn gyfarwydd â'r ffordd y dylid cynnal gweryslla gwyllt ac yn glynu wrth y cod ymddygiad. Yn enwedig yr athroniaeth o beidio â gadael unrhyw olion.

Fodd bynnag, ar hyn o bryd mae gweryslla gwyllt neu wersylla ar hap yn cael ei ystyried yn drosedd sifil o dan y ddeddfwriaeth bresennol. Mae gweryslla ar hap wedi arwain at gynnydd mewn sbwriel, tanau agored, parcio wrth ymyl y ffordd ac ymddygiad gwrthgymdeithasol.

Roedden nhw wedi sefydlu fforwm aelodau gweryslla gwyllt, sy'n dangos bod y gweithgaredd hwn wedi cael cryn dipyn o gefnogaeth o fewn yr aelodaeth.

Roeddent yn awyddus i hyrwyddo arfer gorau a pharatoi ar gyfer unrhyw ymgynghoriad mewn perthynas ag unrhyw newidiadau posibl mewn deddfwriaeth. Ac roeddent yn fwy na pharod i gymryd rhan mewn addysg ynghylch y gweithgaredd hwn.

Cydnabu fod y Parc Cenedlaethol yn cario cyngor y cod gweryslla gwyllt ond nad cyfrifoldeb y BMC oedd ei orchymyn ond eu bod yn barod i gynorthwyo a chynghori'r sector ar y mater hwn.

Roeddent hefyd yn llobio'r llywodraethau priodol i ystyried y mater hwn.

*Mae'r BMC yn galw am **chwe newid allweddol** :*

- *Bod y Llywodraeth yn cydnabod gwerth cymdeithasol gweryslla gwyllt cyfrifol*
- *Hawl gyfreithiol i wersylla gwyllt i gael ei hymestyn i ardaloedd a ddynodwyd o dan Ddeddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000 ac mewn ardaloedd priodol o'n tirweddau dynodedig*
- *Awdurdodau Parciau Cenedlaethol i gael y pŵer i greu parthau gweryslla gwyllt er mwyn helpu i reoli gweryslla gwyllt cyfrifol a mynd i'r afael â gweryslla anghyfreithlon*
- *Canllawiau ar sut i wersylla'n wyllt yn gyfrifol i'w cynnwys mewn fersiwn wedi'i diweddarau o'r cod cefn gwlad*
- *Cyllid ychwanegol ar gyfer Parciau Cenedlaethol, Tirweddau Cenedlaethol, a rheolwyr tir i gefnogi gweryslla gwyllt cyfrifol yn y lle iawn*
- *Buddsoddiad sylweddol newydd mewn addysg awyr agored ar gyfer pobl ifanc i helpu i wella dealltwriaeth a sgiliau sydd eu hangen i wersylla'n wyllt yn gyfrifol.*

Diolchodd i aelodau'r FfMLI am eu hamser a gwahoddodd gwestiynau.

Dywedodd MJ y gallai'r BMC fod yn targedu'r bobl sydd eisoes yn deall y syniad o wersylla gwyllt yn llawn. Fel y gwyddom i gyd, mae llawer o rai eraill yn dod i 'wersylla gwyllt' yn dilyn y dylanwadwyr cyfryngau cymdeithasol awyr agored hynny a safleoedd eraill, a'r bobl hynny sydd angen rhoi'r wybodaeth gywir, a dyma'r neges yr oedd angen mynd i'r afael â hi.

Er mwyn cyfleu'r wybodaeth hon i genedlaethau newydd o 'wersyllwyr gwyllt' posibl, roedd angen iddyn nhw ddeall y gweithgaredd hwn yn iawn a'r hyn a ddisgwylir ganddyn nhw. h.y. deall a pharchu eu hamgylchedd. Pe bai'n dod i'r amlwg, yna roedd angen taro cydbwysedd rhesymol rhwng anghenion tirfeddianwyr a defnyddwyr.

Cydnabu EM fod addysg ar sut i ymgymryd â'r gweithgaredd hwn gyda rhywfaint o ddealltwriaeth a pharch sylweddol yn allweddol i'r mater hwn.

Gofynnodd GJ i EM a oedd y BMC yn gofyn am godi unrhyw waharddiadau ar wersylla gwyllt. Ac ychwanegodd a gofynnodd a oedd diffiniad ar gyfer wersylla gwyllt ynddo'i hun.

Nododd EM, er budd eglurder, nad yw'r cyfrifoldeb hwn yn nwylo'r Parciau Cenedlaethol. Nid oedd yn weithgaredd rhagnodedig o fewn Deddf Cefn Gwlad a HTC ychwaith.

Soniodd GJ am ganolfannau addysg awyr agored a'u harferion gwersylla alldaith.

Ychwanegodd EM fod Parc Cenedlaethol Dartmoor yn cyfeirio at y gweithgaredd hwn fel 'bagpacio'. Efallai y bydd rhai pobl hefyd yn cyfeirio at hyn fel 'gwersylla bivouac'.

Gwnaeth PR y sylw nad oedd gwaharddiad – y status quo presennol oedd y sefyllfa gyfreithiol gan nad oedd y gweithgaredd hwn yn hawl gyfreithiol oni bai y ceir cydsyniad perchennog y tir.

Ychwanegodd TJ fod ymarferwyr gwirioneddol yn deall ac yn glynu wrth egwyddorion gwersylla gwyllt ac yn cydnabod mai gweithgareddau pobl eraill oedd yn methu â chyrraedd y safonau hynny a bod hyn wedi adlewyrchu'n wael ar yr ymarferwyr gwirioneddol hynny sy'n barchus o'u hamgylchedd ac roedd gwneud y gwahaniaeth rhwng y ddau weithgaredd yn bwysig. Nid oedd amheuaeth bod rhai fectorau cyfryngau cymdeithasol wedi bod yn llai na defnyddiol yn y sector hwn.

Ychwanegodd pe bai hyn yn dod yn weithgaredd cyfreithlon y gallai ein problemau waethygu ac roedd yn deall pryderon perchnogion tir.

Pe bai'n dwyn ffrwyth, yna gallai hynny gynyddu'r anawsterau hynny ac yna roedd y mater o gael adnoddau ychwanegol i'w reoli mewn sefyllfa lle'r oedd adnoddau eisoes dan bwysau. Byddai'n ddefnyddiol cael persbectif PC Dartmoor ar hyn.

Soniodd EM ei fod wedi cael sawl trafodaeth gyda phobl yn Dartmoor a'r Alban (Loch Lomond) gyda'r bwriad o hyrwyddo hyn ymhellach.

Ychwanegodd TJ fod lleoedd mewn parciau yn yr UDA ar gyfer gwerysyla a bod hynny'n cael ei reoli'n llym.

Gwnaeth PR sylw, mewn perthynas â gwerysyla gwyllt yn Dartmoor - pwysleisiodd fod y sefyllfa hon yn eithriad yng Nghymru a Lloegr. Dim ond o fewn rhai tiroedd comin dynodedig y gellir ymgymryd â'r gweithgaredd hwn fel rhan o'r is-ddeddfau a roddir i PC Dartmoor ac a gadarnhawyd yn ddiweddar yn gyfreithlon yn dilyn her gyfreithiol gan un tiffeddiannwr penodol.

Nododd fod EM wedi cyfeirio at Loch Lomond. Yn dilyn dyfodiad Deddf Diwygio Tir (Yr Alban) yn 2003 a Chod Awyr Agored yr Alban wedi hynny, rhoddodd hyn hawl gyfreithiol i werysyla gwyllt (a oedd hefyd yn cynnwys mynediad at ddŵr mewndirol).

Fodd bynnag, wrth ddilyn y cod roedd ardal Loch Lomond yn destun llawer iawn o ymddygiad gwrthgymdeithasol ac mae wedi arwain at Barc Cenedlaethol Loch Lomond a'r Trossachs yn ail-osod cyfyngiadau gwerysyla gan gynnwys system drwyddedu ar gyfer gwerysyla yn yr ardal. Roedd hyn yn gostus ac yn ddwys iawn o ran llafur o ran rheoli eu holl safleoedd ond o ystyried lefel y problemau roeddent yn teimlo nad oedd ganddynt unrhyw ddewis.

O ran ardaloedd gwylltach eraill yr Alban roedd ganddyn nhw'r ardaloedd eang lle nad yw gwerysyla gwyllt o reidrwydd yn peri problemau, yn enwedig i ymarferwyr go iawn. Roedd yn ddadleuol a oedd gan Gymru'r un tirweddau - yn sicr, roedd yn cael ei ffermio'n fwy dwys hyd yn oed yn yr ucheldiroedd gyda daliadau tir llai.

O ran Dartmoor, yna gallai ofyn i'w Swyddog arweiniol roi'r wybodaeth ddiweddaraf i ni am y sefyllfa os yw ar gael ar gyfer y cyfarfod nesaf neu anfon crynodeb. Roedd yn nodedig bod PC Dartmoor wedi colli'r rownd gyntaf o heriau cyfreithiol ond cafodd hyn ei wrthod wedi hynny gan yr Uchel Lys.

Gofynnodd y cwestiwn/senario – fel arfer mae'r Wyddfa yn gweld tua 560,000 o gerddwyr y flwyddyn (i un cyfeiriad) os mai dim ond 1% sy'n penderfynu gwerysyla yn ei chyffiniau a'r amgylchedd o'i chmaps yna sut fyddai tua 5800 yn cael eu rheoli. Mae'r goblygiadau adnoddau ar eu pen eu hun yn sylweddol.

Gwnaeth EM y sylw y byddai'n debyg i'r Alban. Ni fyddai gwerysllwyr gwyllt yn dymuno gwerysyla mewn ardaloedd mor ddwys boblog. Efallai y byddai amryw o opsiynau y gellid eu harchwilio.

Gwnaeth EN y sylw pe bai gwerysyla gwyllt yn dod yn hawl gyfreithiol, yna byddai hyn hefyd yn codi materion eraill fel atebolrwydd. A hefyd pwy fyddai'n elwa o'r gweithgaredd hwn ar yr hyn a fyddai'n dir preifat. Byddai'n gyfrifoldeb i dirfeddianwyr geisio rheoleiddio'r gweithgaredd hwn gan na ellid disgwyl i Wardeiniaid y Parc Cenedlaethol fod ym mhobman. Hyd yn oed gyda deddfwriaeth, mae'n annhebygol y byddai'r materion presennol yn newid. Byddai hefyd angen adnoddau sylweddol pe bai hyn yn cael ei ganiatáu mewn Parciau Cenedlaethol ac ardaloedd eraill.

Gofynnodd MB a fyddai gwerysyla gwyllt yn dod o dan fantell trethi twristaidd a sut fyddai hyn yn effeithio ar berchnogion tir?

Atebodd EM y credid, os nad oedd angen casglu ardoll dwristiaid oni bai drwy gontract – archebu ac ati. Fel arfer, gallai gwerysyla gwyllt a defnyddio bwthi mynydd gael eu heithrio. Felly roedd yn annhebygol y byddai hyn yn cael ei effeithio gan y dreth ymwelwyr arfaethedig.

Ychwanegodd PR fod Cymdeithas y Bothis⁵ yn rhad ac am ddim i'w defnyddio ond gallech gofrestru fel aelod. Ar hyn o bryd roedd 4 bothi yn Eryri.

Gofynnodd a oedd y BMC wedi trafod hyn gyda Llywodraeth Cymru ac a oedd hyn yn ymwneud â thir mynediad agored yn unig.

Soniodd EM fod y Gweithgor ar hyn o bryd yn fwy pryderus ynghylch materion diwygio mynediad fel yn yr ymgynghoriadau blaenorol yn 2029 felly roedd y drafodaeth hon yn ei dyddiau cynnar.

Soniodd DF ei fod wedi gwerysyla'n wyllt yn rheolaidd ar draws y Parc Cenedlaethol am y 50 mlynedd diwethaf. Roedd yn deall yn iawn fod gwerysyla gwyllt go iawn yn cael ei wneud gan ymarferwyr go iawn. Fodd bynnag, yn ystod y blynyddoedd diwethaf mae wedi gweld newidiadau sylweddol yn y gweithgaredd hwn ac mae llawer iawn o arfer gwael bellach. Pe bai'r ddeddfwriaeth yn cael ei newid, ni allai weld sut y gellid newid y sefyllfa bresennol er gwell ac mae hon yn duedd sy'n peri pryder.

Cydnabu EM fod dau grŵp o bobl mewn perthynas â'r mater hwn. Y mater i fynd i'r afael ag o fyddai gwneud pawb yn fwy ymwybodol a chyfrifol waeth beth fo'r gweithgaredd gwerysyla.

Dywedodd EM ei fod yn deall y safbwynt hwn yn llwyr.

Diolchodd EN i EB am ei gyflwyniad.

7. Diweddariad ar yr adolygiad mewnol o Ganllawiau Digwyddiadau'r PCE – Peter Rutherford

Esboniodd PR fod y ddogfen wreiddiol wedi'i hysgrifennu tua 6-7 mlynedd yn ôl ac wedi gwasanaethu fel sail gwybodaeth i bob darparwr digwyddiadau ac wedi cyflawni ei phwrpas yn dda. Fodd bynnag, fel gyda phob dogfen/polisi, roedd y NP wedi penderfynu adolygu hyn a bod y broses honno bellach wedi'i chwblhau.

Ar ôl ymgynghori mewnol a rhywfaint o drafodaeth allanol, roeddent bellach wedi diwygio gwybodaeth y Canllawiau a'i diweddarau. Roeddent hefyd wedi mewnosod testun ychwanegol a argymhellwyd gan Dîm Achub Mynydd Llanberis (yn bennaf yn ymwneud â digwyddiadau a'u darpariaethau Cymorth Cyntaf) a chan eraill gyda rhai newidiadau ein hunain a hefyd wedi newid amrywiol graffeg i luniau go iawn.

Y bwriad hefyd oedd cario hwn nid yn unig fel dogfen pdf gyfan ar y wefan ond hefyd fel testun cyflawn ar y wefan lle gallai pobl lawrlwytho gwybodaeth yr oedd ei hangen arnynt yn haws.

---

⁵Cymdeithas y Bothis Mynydd - sefydliad sy'n cynnal llochesi syml yng nghefn gwlad anghysbell er budd ac ar gael i'w defnyddio gan bawb. Mae'r rhain yn rhad ac am ddim i'w defnyddio. Ar hyn o bryd mae 4 bothi yn Eryri. [Cymdeithas Bothis Mynydd | Cymru](#)

Os byddai aelodau'n dymuno gweld hyn, byddai PR yn anfon dolenni unwaith y byddai'r wefan wedi'i chwblhau a/neu'r ddogfen fel pdf.

Gwnaeth AD sylw nad oedd gan y PC unrhyw bwerau cyfreithiol i gyfyngu ar ddigwyddiadau.

Cytunodd PR nad oedd gan y PC lawer o bwerau ond bod y rhan fwyaf o ddarparwyr digwyddiadau yn dod atynt am wybodaeth a'r hyn y gellid ei ddisgrifio fel cymeradwyaeth foesegol a dod â'r holl ffactorau at ei gilydd.

Anogwyd digwyddiadau mwy hefyd i ddod atom ni a Chyngor Gwynedd os teimlwyd bod angen mewnbwn gan adrannau neu sefydliadau eraill – fel Heddlu Gogledd Cymru, y Gwasanaeth Ambiwylans, Iechyd yr Amgylchedd, Prifffyrdd a Chefnffyrdd. O ran y Parc Cenedlaethol, rydym yn amlinellu'r hyn oedd yn bwysig o ran rheoli digwyddiadau cynaliadwy megis trafndiaeth gynaliadwy (gan gynnwys trefniadau parcio), diogelwch mynydd, cyfathrebu cynnar a deialog â thirfeddianwyr, pwyntiau cyswllt, rheoli sbwriel a gwastraff, cynllun cefnogwyr, cynllun argyfwng, rheoli arwyddion, cynlluniau amgylcheddol lle bo'n berthnasol a rheoli ar ôl digwyddiad.

Roedd y PC yn gofyn am arfer gorau ac mae'r rhan fwyaf o ddigwyddiadau mawr yn gwneud eu gwaith cartref ac mae'r rhan fwyaf yn mynd heibio heb ddigwyddiad. Erbyn heddiw mae pob elusen fawr yn cyflogi trefnwyr proffesiynol i gynnal eu digwyddiadau codi arian e.e. y Groes Goch, Alzheimer's, Marie Currie a llawer o rai eraill, sy'n ddelfrydol.

Y grwpiau llai (20-50) sydd weithiau'n broblemus – h.y. dim cynllunio ymlaen llaw, ychydig o wybodaeth am yr ardal na'r Wyddfa, ychydig a wneir o ran asesu risg, ychydig sydd yna o ymwybyddiaeth o ddiogelwch mynydd a dim syniad realistig o beth mae cynnal digwyddiad o unrhyw faint neu faint yn ei olygu. Felly mae'r wybodaeth a ddarparwn yn hanfodol.

Rydym yn gwahodd pobl i gofrestru ar ein cronfa ddata ar y cyd rhwng Gwynedd a'r Parc Cenedlaethol fel bod rhyw fath o wybodaeth gyswllt/grŵp ar gael. Mae hyn yn cynnwys pwy ydyn nhw, eu dyddiadau, llwybrau, cysylltiadau a rhifau. Mae cyfarfod wedi'i gynllunio'n fuan gyda Chyngor Gwynedd i benderfynu a allwn rannu'r wybodaeth hon gyda Heddlu Gogledd Cymru ac Achub Mynydd Llanberis ac weithiau ein Wardeiniaid ym Mhen Y Pass. Efallai y bydd rhai ⁶problemiau gyda'r Ddeddf Diogelu Data Cyffredinol ond os yw hyn yn gyfyngedig yna gellid goresgyn hynny.

8. Aelodaeth o'r Fforwm Mynediad

Soniodd PR mai dyma oedd cyfarfod olaf aelodaeth y Fforwm Mynediad Lleol hwn bellach gan fod eu cyfnod o 3 blynedd bellach ar ben. Fel sy'n ofynnol gan y rheoliadau statudol sy'n ymwneud â'r Fforwm Mynediad Lleol o dan Ddeddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramor, byddai'n rhaid iddynt nawr hysbysebu a recriwtio aelodau newydd. Byddai hysbysebion yn cael eu rhoi mewn papurau newydd lleol ac ar y cyfryngau cymdeithasol.

---

⁶GDPR – Rheoliadau Diogelu Data Cyffredinol – lle na ellir rhannu gwybodaeth benodol heb ganiatâd. Mae hynny'n golygu bod unrhyw ddata preifat a gedwir ar gyfer unigolion yn golygu bod sefydliadau'n trin y data hwnnw'n llym.

Pwysleisiodd fod parhad yn elfen bwysig i aelodaeth y Fforwm Mynediad Lleol a gwerthfawrogiodd fod yr aelodau wedi bod ar gromlin ddysgu serth drwyddi draw gyda llawer o bynciau yn ymwneud â mynediad yn cael eu trafod a rhai weithiau'n gymhleth.

Roedd yn gobeithio y byddai llawer o'r aelodau presennol yn ail-ymgeisio a diolchodd i bob aelod am eu cyfraniad amhrisiadwy i fusnes y Fforwm Mynediad Lleol dros y tair blynedd diwethaf gan obeithio y byddent i gyd yn ail-ymgeisio. Byddai pob aelod presennol yn derbyn ffurflen gais a anfonwyd gan RW.

Soniodd PR fod y Fforwm Mynediad Lleol wedi bod yn allweddol, ar ôl Covid, wrth greu a chadw'r wybodaeth am wersylla gwyllt ar wefan y Parc Cenedlaethol. Roedd y math hwn o gyngor yn amhrisiadwy i'r Awdurdod. Roedd y mater mynediad at ddŵr (Penmachno/Rhydlanfair yn benodol) yn un arall lle roedd barn y Fforwm Mynediad Lleol wedi dylanwadu ar yr hyn yr oedd y Parc Cenedlaethol wedi'i wneud ar y safle i helpu pethau. A'r holl ymgynghoriadau ffurfiol a oedd wedi codi o bryd i'w gilydd yr oedd yn ddiolchgar iawn amdanynt.

9. Eitemau a argymhellir ar gyfer agenda'r cyfarfod nesaf

- i) Diweddariad posibl ar broblem gweryslla/teithio cefn yn Dartmoor.
- ii) Diweddariad ar Grib Y Ddysgl

10. Unrhyw Fater Arall – Dylid cadw hwn mor fyr â phosibl ac yn ôl disgrisiwn y Cadeirydd.

i) Hysbysodd PR yr aelodau eu bod wedi cytuno gyda Thrên Morol Llanberis y dylid gosod piler ychwanegol ar ben Allt Goch. Bydd hyn yn helpu pobl i ddod o hyd i'r ffordd gywir i lawr pan fo gwelededd yn wael ac yn arwain at lai o ddryswch. Maent yn bwriadu marcio hyn o fewn yr wythnosau nesaf. Mae'r garreg a ddewiswyd ar ei ffordd i Bwllheli i'w cherfio ac oddi yno bydd yn cael ei chodi a'i gosod yn y lleoliad hwnnw rywbryd ym mis Mai.

ii) Manteisiodd EN ar y cyfle i ddiolch i'r holl aelodau am eu cefnogaeth a'u cyfraniad i'r Fforwm Mynediad Lleol dros y tair blynedd diwethaf a gobeithio y byddai pawb yn ail-ymgeisio i ddod yn aelodau. A diolchodd hefyd i PR ac RW am eu gwaith a'u cefnogaeth.

11. Dyddiad y cyfarfod nesaf – 8 Mehefin 2026 – Lleoliad i'w gadarnhau.
